

Specialfrågelista rörande

0493 Järnarbete.

1. Försök att angiva, i hur stor del av byns (socknens) gårdar man sysslade med smide (hade smedja)?
2. Hjälpte kvinnor till vid arbetet i smedjan? På vad sätt? Hjälpte barn till? På vad sätt?
3. /Gäller endast Älvdalen: / I vilka byar bedrevs smidesarbete och i vilka byar lagningsarbete?
4. Fanns det några föremål, som bönderna allmänt kunde smida själva: hästskor? hästskosöm? rävsaxar? klackjärn? tåjärn? Nämn några föremål, som uteslutande tillverkades av de speciellt smideskunniga?
5. Finnas uppgifter om smidesarbete inne i stugan, med spisen som härd? Hur anordnade man i så fall blåsbälg? städ?
6. Tillverkades inom socknen några järnvaror till avsalu utanför socknen? Räkna upp alla dylika varor, och nämn även, i vilken eller vilka byar de tillverkades! Tillverkades järndelar till träarbeten, som försålles, t.ex. beslag och spik till spannar, lås till kistor, billar till plogar? Genomtänk järnprodukterna i följande ordning: liar, hästskor och hästskosöm, skällor, spik, saxar (ull-), järntrådsarbeten, ur, plogar (bill, ristjärn), bössor, yxor och bilar, knivar, skospik, spjäll (till skorsten), pannor och grytor, hovtänger, hamrar, skovelskoningar, spadblad, högafflar, dynggrepar, flåhackor, gångjärn, kist-, dörr- och skåpbeslag, järndelar av linbråka, lindhäckla och linkam, vävspännare, spik, beslag, lås och nycklar till spannar och kistor, järndelar till spinnrock och hårabetsredskap, strumpstickor etc.
7. Finns något minne av, att myrjärnet normalt behandlades på något större eller mindre bruk, innan det kom till användning i bondsmedjorna?
8. Från vilket eller vilka bruk köpte smederna sitt behov av järn? Finns något minne av, att järn kunnat köpas på marknader? Varifrån fickes stål?
9. Tillverkades plogarna i Orsa och Bjursås i vanliga bondsmedjor, i vatthammarsmedjor eller på något bruk? Sålde man hela plogar eller endast billar och ristjärn?
10. Finnas några minnen av den olika användningen av myrjärn och bruksjärn (ex. myrjärn till liar och plogbillar, bruksjärn till spik och yxor)?
11. Finns något minne av, att en fläkt (flax) tidigare tjänstgjort i

- smedjan i stället för blåsbälg? Hur var denna fläkt beskaffad?
12. Finns minne av, att man haft endast en bälg i smedjan? Väl endast i helt liten gårdssmedja?
 13. Redogör i detalj för eventuella minnen av följande fyra slag av blåsbälg: 1) bälg helt av skinn (som en säck); 2) tunnliknande bälg; 3) avlång bälg, helt eller nästan helt av trä; 4) avlång bälg av trä och skinn!
 14. Finns filer i de gammaldags smedjorna? I så fall: vad slags filar? Finns några minnen av, att man filade upp släggor och hammar på en sten? Hur gick detta till?
 15. Finns något minne av ett "skruvståd", konstruerat ej med skruv, utan med kil?
 16. Är ett ord årlångsjärn eller avlångsjärn bekant? Vad menades därmed?
 17. I vilken form fick man järnet från bruken? Skoningar? Stångjärn? Köpte man någonsin rundjärn i äldre tid?
 18. Känner man till metoden att gråhärda? På vilka föremål användes den? Lås? Annat? Hur gick gråhärningen till?
 19. Hur tillgick det att lägga_å en gammal yxa? På annat sätt än genom klyvning av yxläggen?
 20. Hur tillgick det att lägga_å en gammal plogbill? Detaljbeskrivning!
 21. Känner man till någon enda smed, som sysslade enbart med någon viss tillverkning (liar? bössor? lås? beslag? knivar? plogbillar)?
 22. Hade bygden någon berömd storsmed? Vad tillverkade han?